

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 657.63:336.713(043)(478)

RAIETCHI Eugeniu

**PERFEȚIONAREA SISTEMULUI DE CONTROL
FINANCIAR ÎN CADRUL BĂNCILOR COMERCIALE DIN
REPUBLICA MOLDOVA**

SPECIALITATEA: 522.01. FINANȚE

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

CHIȘINĂU, 2021

Teza a fost elaborată în cadrul departamentului
„Finanțe și Bănci” a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:

DOLGHI Cristina, doctor în economie, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

PERCIUN Rodica, doctor habilitat în științe economice, conferențiar cercetător

CIOBU Stela, doctor în economie, conferențiar universitar

Componența Consiliului științific specializat:

DOGA – MÎRZAC Mariana, președinte, doctor habilitat în științe economice, conferențiar universitar;

ȘTEFANIUC Olga, secretar științific, doctor în științe economice, conferențiar universitar, USM;

COBZARI Ludmila, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar;

ULIAN Galina, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar;

BORȘ Ion, doctor în economie, Șef al Direcției Statistica Monetară și Financiară, Banca Națională a Moldovei.

Susținerea tezei va avea loc la 29 iulie 2021, ora 14:00 în ședința Consiliului științific specializat D 522.01-48 din cadrul Universității de Stat din Moldova, pe adresa: or. Chișinău, str. Alexe Mateevici, 60, bl. Central, et. 3, biroul 327.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la biblioteca Universității de Stat din Moldova, Biblioteca Națională și pe pagina web a ANACEC.

Rezumatul a fost expedit la „25” iunie 2021.

Secretar științific

al Consiliului științific specializat,

doctor în științe economice,
conferențiar universitar

ȘTEFANIUC Olga

Conducător științific,

doctor în științe economice,
conferențiar universitar

DOLGHI Cristina

Autor

RAIETCHI Eugeniu

CUPRINS

1.	Repere conceptuale ale cercetării.....	4
2.	Conținutul tezei.....	9
3.	Concluzii generale și recomandări.....	23
4.	Bibliografie.....	27
5.	Lista publicațiilor autorului la tema tezei.....	28
6.	Adnotare (în română, rusă și engleză).....	30
7.	Foaia privind datele de tipar.....	33

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei cercetate. Societatea modernă tinde spre o dezvoltare permanentă a nivelului și condițiilor de viață, iar evoluția instrumentelor și a produselor activității bancare, care penetrează viața de zi cu zi practic a fiecărei persoane, reprezintă un răspuns la aceste tendințe. Totodată, dezvoltarea activității bancare, poate fi realizată în contextul unui sector bancar sănătos, ceea ce poate fi asigurat doar în cazul unui sistem de control financiar suficient dezvoltat, în vederea monitorizării riscurilor aferente și protejării deponenților săi.

Dezvoltarea sectorului bancar al RM, este condiționată de eficiența gestiunii provocărilor activității bancare clasice, provocări ce țin de activitatea bancară alternativă și de evoluția galopantă a instrumentelor FinTech. Toate aceste tendințe, cu siguranță își vor lăsa amprenta asupra activității sectorului bancar autohton, iar pentru obținerea unor rezultate apreciabile este neapărat necesară existența unui sistem de control financiar bine capitalizat, care să facă față evoluțiilor date și să poată susține o dezvoltare durabilă prin instrumente și practici moderne care și-au demonstrat eficiența în cadrul țărilor dezvoltate.

Astfel, cercetarea problemelor legate de dezvoltarea sistemului controlului financiar în băncile din Republica Moldova, în condițiile actuale, este o necesitate vitală impusă de practică, pentru funcționarea și dezvoltarea băncilor într-o perspectivă de lungă durată.

Descrierea situației în domeniu și identificarea problemelor cercetării. Caracterul complex al controlului financiar în bănci, cu influențele sale majore asupra businessului bancar, în special, și a economiei naționale în ansamblu a preocupat mereu cercetătorii din toate țările.

În cadrul tezei, am analizat și am soluționat diverse aspecte ale controlului financiar în bănci, consultând studii relevante în legătură cu tema ce ne preocupă. Menționăm cercetările mai multor savanți economiști din diferite țări, printre care: W. Thornhill, E. Altman, J. Jagtiani, G. A. Selgin, B. Pesek, R. Bhaba, H. Greuning, U. Krystek, D. Müller, K. Cuthbertson, D. Nitzsche, J. Carmassi, S. Micossi, A. Alesina, A. Socol, I. Stăncioiu, Gh. Militaru, I. Iovănaș, M. Preda, L. Barac, S. Gaftoniuc, P. Cristian, D. Șaguna, M.-Ș. Minea, C. Valah, R. Ciurileanu, S. Mihăescu, E. Țurlea, P. Rotaru, I. Alexandru, I. Bostan, P. Beluha, I. Belobjețki, A. Bykov, T. Beliațkaia, I. Pilipciuk, precum și cercetări ale savanților economiști din țara noastră, printre care: G. Ulian, O. Ștefaniuc, S. Ciobu, C. Dolghi, R. Perciun, L. Cobzari, V. Ganea, I. Borș, M. Doga-Mîrzac, A. Malai, D. Vostricov, Gh. Costachi, I. Iacub, M. Orlov, V. Diaconu, V. Babii, A. Caraganciu, G. Iliadi, M. Cucu, T. Spătaru, N. Cioban și alții. Lucrările științifice și metodologice consultate au ca subiecte de cercetare formele și metodele controlului financiar, provocările actuale ale businessului bancar clasic, evaluarea riscurilor, diagnosticul și previziunea crizelor financiare și a riscurilor etc.

Investigațiile științifice sunt desfășurate în cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova, al Universității de Stat din Moldova, al Băncii Naționale a Moldovei, al băncilor, al Biroului Național de Statistică etc.

Cercetările, studiile și analizele efectuate de către cercetătorii menționați mai sus prezintă o valoare teoretică și practică semnificativă. Cu toate acestea, problematica abordată în teză este destul de vastă, lăsând o arie largă de cercetare și definitivare cu aspecte neatinse în cercetări.

Analiza unui șir de lucrări științifice, metodologice și practice, a legislației RM a permis autorului tezei să formuleze propriile opinii referitoare la problematica abordată în lucrare, să perfecționeze și să completeze baza teoretică și metodologică a controlului financiar în bănci, precum și să elaboreze recomandări practice privind (a) evitarea crizelor în sectorul bancar autohton, (b) viitoarele modele de dezvoltare a businessului bancar, (c) evaluarea și prognoza crizelor financiare în bănci.

Referitor la lucrările teoretice ce au în prim-plan controlul financiar în bănci și eficientizarea acestuia, trebuie să subliniem că bibliografia lor este una foarte săracă, dat fiind faptul că accentul s-a pus în permanență pe aspectele practice nu și pe cele teoretice, care ar putea contribui considerabil la dezvoltarea acestui subiect. Astfel, prezenta lucrare vine să suplinească acest gol.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în diagnosticul și prognoza situațiilor de criză în sectorul bancar din Republica Moldova prin aplicarea instrumentelor moderne de control financiar și implementarea unor noi mecanisme care oferă diagnosticarea și previzionarea crizelor financiare de la faza lor incipientă.

Scopul cercetării. Principalul obiectiv al lucrării constă în dezvoltarea metodologică și practică a instrumentelor controlului financiar în bănci prin elaborarea unui nou model de diagnostic și previziune a stării de criză financiară; în elaborarea și implementarea unor recomandări privind evitarea și/sau anticiparea situațiilor de criză la băncile din Republica Moldova, ținând cont de practica autohtonă și internațională în cadrul controlului financiar a activității băncilor.

În vederea realizării scopului cercetării, autorul propune realizarea următoarelor **sarcini**:

- (a) cercetarea conceptului de control financiar, concretizarea definiției, esenței și conținutului acestuia în cadrul activității bancare;
- (b) analiza factorilor de influență, bazată pe abordarea sistemică, a băncilor aflate în dificultate economico-financiară;
- (c) cercetarea metodelor și instrumentelor de diagnostic și prognoză a crizelor financiare a băncilor din țările cu economie dezvoltată și analiza posibilității aplicării acestora în condițiile economice din Republica Moldova;

- (d) aprecierea consecințelor crizelor financiare în sectorul bancar autohton și elaborarea instrumentelor de prevenire a acestora;
- (e) argumentarea necesității și elaborării unui nou model de diagnostic și previziune a crizei financiare în bancă, având la bază metoda analizei discriminante;
- (f) elaborarea și implementarea modelului Z-scor elaborat în vederea anticipării situațiilor de criză financiară în bănci și a recomandărilor cu privire la eficientizarea sistemului de control financiar în bănci.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute constau în:

- (a) aprofundarea și dezvoltarea conceptului de control financiar în bănci;
- (b) identificarea și sistematizarea problemelor generatoare de situații de criză financiară în sectorul bancar autohton și determinarea eficienței gestiunii acestora de către BNM;
- (c) aprecierea condițiilor și a necesității capitalizării fondurilor proprii în sectorul bancar autohton, precum și argumentarea necesității consolidării în continuare a acestora, prin prisma implementării Basel IV;
- (d) perfecționarea și completarea instrumentelor și a cadrului de reglementare și supraveghere bancară în scopul intervenției în situații de criză;
- (e) elaborarea recomandărilor privind dezvoltarea sistemului de control financiar al băncilor, ca urmare a evoluției modelului de business bancar;
- (f) elaborarea și implementarea modelului Z-scor, de diagnostic și previziune a crizei financiare pentru băncile din RM, bazat pe metoda analizei discriminante.

Semnificația teoretică a tezei constă în aprofundarea teoretică și metodologică a procesului controlului financiar în sectorul bancar și dezvoltării instrumentelor controlului financiar în băncilor din RM.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în (a) elaborarea, propunerea și argumentarea unor măsuri în vederea capitalizării băncilor; (b) aplicarea unui nou model de dezvoltare a informațiilor aferente controlului financiar în bănci; (c) elaborarea și propunerea unor îmbunătățiri a cadrului de reglementare, în vederea absorbției șocurilor în activitatea bancară și îmbunătățirii calității acționariatului în bănci; (d) aplicarea în practica sectorului bancar autohton, a modelului propus de autor, bazat pe metoda analizei discriminante, în vederea diagnosticului și prognozei crizelor financiare în bănci; și (e) propunerea unor direcții de dezvoltare a sistemului de control financiar, ca urmare a evoluției businessului bancar. Rezultatele cercetării pot fi utilizate de către băncile autohtone, firmele de consulting financiar, potențiali creditori ai sectorului bancar, BNM, etc, în scopul diagnosticării stării financiare băncilor. Totodată, acestea, pot servi ca suport metodologic în procesul de instruire din cadrul instituțiilor superioare de profil economic, pentru managerii

financiari al creditorilor sectorului bancar, cât și în scop de supraveghere de la distanță.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere constau în elaborarea și implementarea instrumentelor eficiente de control financiar al activității bancare; propunerea unor indicatori performanți de diagnostic a crizei financiare; aplicarea modului de dezvoltare a informațiilor aferente controlului financiar în bănci, implementarea măsurilor de evaluare a riscurilor sectorului bancar; aplicarea în practica sectorului bancar autohton, a modelului propus de autor având la bază metoda analizei discriminante, în vederea diagnosticului și prognozei crizelor financiare în bănci.

Aprobarea și implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării discutate în teză au fost expuse public și reflectate în cadrul conferințelor științifico-practice naționale și revistelor științifice. Recomandările autorului privind modelul de evaluare și prognoză a crizei financiare în bănci și alte recomandări elaborate au fost acceptate pentru a fi implementate în BC „Comerțbank” SA, în Directoratul Liniei de Credit și în compania internațională de audit BDO (oficiul Chișinău) cu potențiala extindere a ariei de aplicare a acestora în cadrul altor bănci, autorități, companii de audit etc.

Rezultatele cercetărilor pot fi utilizate în procesul didactic în cadrul instituțiilor de învățământ și instruire profesională cu profil economic la ciclul de licență și de masterat.

Structura și conținutul lucrării. Urmărind scopul și sarcinile stabilite spre cercetare, lucrarea este structurată în introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie și anexe.

În *Introducere*, sunt relevate actualitatea și importanța problematicii abordate, scopul și obiectivele cercetării, noutatea științifică a rezultatelor obținute, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor, problema soluționată, sumarul compartimentelor.

În Capitolul 1 – „*Abordări conceptuale privind controlul financiar în cadrul băncilor*” – sunt prezentate viziunile și abordările conceptuale ale controlului financiar al băncilor. De asemenea, sunt redate metodele și formele controlului financiar, precum și descrierea tangențelor fiecărui subiect al sistemului controlului financiar în bănci. Totodată, sunt scoase în evidență abordarea reglementării micro și macroprudențiale a controlului financiar în bănci, abordările conceptuale ale acestora și intercalarea lor. O abordare separată, a fost acordată analizei provocărilor actuale ale sectorului bancar din RM.

Capitolul 2 – „*Analiza aspectelor metodologico-practice privind supravegherea sectorului bancar și eficiența controlului financiar*” - include o analiză amplă a dezvoltării mecanismelor de reglementare și supraveghere a activității băncilor din Republica Moldova, prin prisma evoluției acordurilor Basel. De asemenea a fost analizată eficiența instituției supravegherii bancare prin

prisma analizei (a) crizelor financiare din sectorul bancar, (b) cauzele apariției acestora, precum și (c) apreciere acțiunilor întreprinse de BNM în vederea gestiunii crizelor și propuneri de îmbunătățire a intervențiilor în situații de criză.

În Capitolul III – „*Asigurarea stabilității sectorului bancar din Republica Moldova prin perfecționarea activității de control financiar*” – sunt prezentate principalele măsuri în vederea perfecționării sistemului controlului financiar în bănci prin argumentarea necesității elaborării unor modele noi de diagnosticare și previziune nu doar a falimentului, dar și a crizei în ansamblu în cadrul activității băncilor. Ca urmare, autorul a elaborat un model de diagnostic și previziune a crizei financiare (falimentului) băncilor din Republica Moldova, bazat pe metoda discriminantă multifactorială. Modelul dat are ca scop formarea unei viziuni ample asupra factorilor de criză ce pot afecta activitatea băncilor, oferind, astfel, posibilitatea anticipării crizei.

De asemenea, în cadrul acestui capitol sunt prezentate principalele practici internaționale, ce urmează a fi implementate în cadrul controlului financiar al băncilor din RM, precum și mai multe recomandări privind îmbunătățirea cadrului de reglementare a activității băncilor.

În compartimentul „*Concluzii generale și recomandări*” sunt expuse concluziile asupra cercetărilor efectuate și recomandările aferente, care, în opinia autorului, ar conduce la soluționarea mai multor probleme în funcționarea sistemului de control financiar al băncilor din Republica Moldova și, prin urmare, ar contribui substanțial la eficientizarea activității date.

Suportul metodologic și informațional al cercetării cuprinde lucrările cercetătorilor autohtoni și de peste hotare cu referire la conceptele fundamentale ale activității bancare, controlului financiar, reglementările juridice ale Republicii Moldova și ale Uniunii Europene, Acordul Basel I, II și III, dezvoltarea unui model utilizând metoda analizei discriminante, etc. Rezultatele obținute în urma investigațiilor realizate au înlesnit crearea noilor elemente metodologice pentru cercetările științifice ulterioare din domeniu.

Metodologia aplicată în teză. Pentru realizarea scopului și a obiectivelor temei cercetate, metodologia aplicată însumează diverse metode și instrumente, printre care: dialectică, analitică, monografică, de grupare statistică, analiza grafică, comparativă, metoda scenariilor, analiza de corelație, discriminantă, analiza factorială, analiza calitativă, inducției, deducției, metode statistice, reprezentări grafice și tabelare, modelare econometrică, etc.

Cuvinte – cheie: Acordul Basel, control financiar, instrumente de controlul financiar, activitatea de supraveghere, reglementare, rezoluție, regimuri de intervenție, criză financiară, metoda analizei discriminante.

CONȚINUTUL TEZEI

În capitolul unu al tezei, cu titlul „*Abordări conceptuale privind controlul financiar în cadrul băncilor*” este prezentat studiul teoretic al controlului financiar a băncilor din cadrul sectorului bancar autohton, pornind de la faptul că activitatea bancară, care este principalul motor al dezvoltării instrumentelor financiare, evoluează în permanență pentru a putea răspunde nevoilor în continuă schimbare a managementului cât mai eficient al fluxurilor economice, atragerii de capitaluri, precum și plasării acestora, iar controlul financiar al acestor activități are menirea, să se asigure în privința suficienței măsurilor întreprinse de bancă în vederea evaluării riscurilor la care este expusă banca pe de o parte, iar pe de alta – să confere (a) credibilitate rezultatelor obținute, și (b) nu în ultimul rând - protecție deponenților și acționariatului băncii.

Dacă e să ne referim la controlul financiar din punct de vedere conceptual, așa cum este analizat de către I. Bostan, „controlul financiar reprezintă verificarea modului de îndeplinire a programelor stabilite, a erorilor, abaterilor, lipsurilor, deficiențelor din activitatea economico-financiară” [1, p. 21]. Controlul este o analiză permanentă sau periodică a unei activități, a unei situații pentru a urmări mersul și pentru a lua măsuri de îmbunătățire. Controlul financiar, care este parte integrantă a managementului, constituie, totodată, expresia unei necesități obiective, ca formă de cunoaștere, ceea ce îi conferă o sferă mult mai largă cu semnificații multiple, care depășesc interesul strict al entității.

În opinia lui I. Stăncioiu și Gh. Militaru, din punct de vedere managerial, controlul financiar presupune monitorizarea activităților cu scopul de a asigura desfășurarea lor în conformitate cu prevederile din domeniu și de a corecta deviațiile negative de la prevederi, iar procesul de control implică măsurarea performanțelor, compararea lor cu standardele și aplicarea acțiunilor de corectare a abaterilor nedorite [5, p. 432].

Anume această definiție, în opinia autorului tezei, este mult mai familiară activității de control financiar în cadrul activității băncilor, deoarece în cazul băncilor, care sunt entități mult mai complexe comparativ cu alte societăți, acționariatul, de obicei, nu este implicat în activitatea de zi cu zi și anume controlului financiar îi revine misiunea de a verifica corectitudinea punerii în practică a deciziilor acționariatului, monitorizând activitățile și comparând rezultatele obținute cu cele trasate de către acționari.

În contextul analizei și sistematizării opiniilor descrise mai sus, autorul lucrării consideră mult mai obiectivă definiția conform căreia *controlul financiar, în cazul activității băncilor, presupune analiza și monitorizarea activităților băncii utilizând diverse instrumente specifice acestuia, cu scopul de a asigura desfășurarea acestor activități în conformitate cu prevederile legale și cu cele trasate de management și de a corecta deviațiile negative de la aceste prevederi,*

ceea ce va conduce la realizarea sarcinii de prevenire a angajării de cheltuieli fără justificare economică și de asigurare a obținerii profitului optim prin mobilizarea minimă a resurselor, iar, dacă să privim noțiunea de „control” într-un sens mai larg, atunci definiția propusă ar fi: activitatea prin care are loc verificarea rezultatului scontat cu etalonul său anterior prestabilit.

Reieșind din complexitatea activității bancare, structura corporativă a băncilor și vectorul de dezvoltare a actelor normativ-legislative ale acestui sector, autorul consideră că este mult prea restrânsă abordarea potrivit căreia controlul financiar în cadrul băncilor este exercitat expres doar de subdiviziunea de audit intern. Pentru a prezenta o abordare complexă, exercitarea controlului financiar în cadrul băncilor urmează a fi analizată prin prisma sistemului de control intern [60], care, după părerea autorului, reprezintă totalitatea varietăților de controale interne dezvoltate de bancă, începând cu nivelul CA până la cel operațional. Totodată, când ne referim la **sistemul de control intern**, urmează a fi analizate *totalitatea nivelurilor ierarhice din cadrul structurii organizatorice a băncii, baza normativă internă, elaborată de bancă, aferentă acestui segment de activitate, precum și totalitatea varietăților de controale interne dezvoltate de bancă în vederea minimizării riscurilor semnificative la care este expusă banca.*

Analizând dinamica activității sectorului bancar autohton, deși una destul de modestă de aproape trei decenii, vom observa multitudinea situațiilor de stres la care acesta a fost expus, în mare parte generate de factori politici, macroeconomici sau regionali. Cu siguranță, stresul provocat de delapidările din sectorul bancar ce au avut loc în noiembrie 2014, a lăsat o amprentă care este resimțită în prezent și care va avea un impact semnificativ asupra performanței activității băncilor pe parcursul unui viitor prognozabil. Din aceste considerente, autorul va analiza (a) principalele tendințe în dezvoltarea sectorului bancar autohton, (b) riscurile sistemice aferente acestor tendințe și (c) consecințele acestora asupra sistemului de control financiar.

Lichiditatea în exces a sectorul bancar. Analizând indicatorii de lichiditate, observăm că criza sectorului bancar al RM, provocată de delapidările masive din noiembrie 2014, a determinat o perturbare profundă a lichidității sectorului bancar pe parcursul perioadei noiembrie 2014–septembrie 2015, perioadă în care a fost înregistrată cea mai mică valoare a lichidității curente medii pe sector – 10.5% (februarie 2015, care coincide cu momentul încheierii etapei intervențiilor masive ale BNM pe piața valutară și începutul intervențiilor cu instrumente de politică monetară). Începând cu septembrie 2015, în sectorul bancar autohton a apărut o altă problemă și anume un trend ascendent al excesului de lichidități. Reducerea semnificativă a masei monetare în MDL din circulație, realizată cu ajutorul principalelor instrumente de politică monetară, și anume majorarea (i) ratei de bază, (ii) ratei rezervelor obligatorii pentru resursele atrase în MDL și (iii) ratei dobânzii la VMS, a generat după sine un fenomen autodistructiv pentru economia statului, și anume situația

dată a generat la un “apetit enorm” al băncilor din RM de a-și plasa lichiditățile în VMS purtătoare de o rată a dobânzii mult mai mare comparativ cu rata dobânzii practică la eliberarea creditelor, ceea ce într-un final s-a regăsit în restrângerea activității de creditare care a inițiat un proces de “distrugere parțială” a activității antreprenoriale. Mult mai periculos însă pentru stabilitatea și potențiala creștere economică a RM este situația când sectorul bancar, în timp, practic s-a transformat din principalul creditor al economiei reale în creditorul statului.

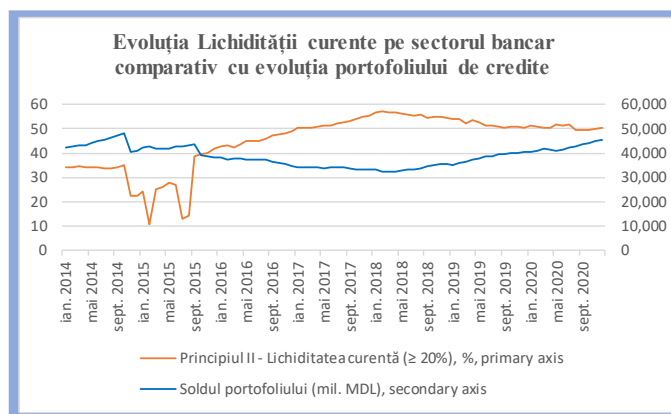

Fig. 1: Evoluția lichidității curente pe sectorul bancar comparativ cu evoluția portofoliului de credit, pe parcursul perioadei 2014-2020.

Sursa: elaborat de autor în baza [11].

Începând cu a doua jumătate a lui 2018, dinamica portofoliului de credite pe sectorul bancar înregistrează o învioreare, fiind atinsă însă, datorită creditării consumului și a procurării imobilelor, în mare parte credite contractate de către persoanele fizice, în timp ce creditarea activității antreprenoriale este în continuare într-o profundă stagnare.

La momentul actual, când ratele la VMS au revenit la nivelul de până la criză și acestea nu mai reprezintă niște active atât de atractive, provocarea sectorului bancar constă în plasarea excesului de lichidități, care, în lipsa unor alternative investiționale, urmează a fi direcționate expres spre activitatea de creditare, ceea ce se observă începând cu martie 2018 (fig. 1). Problematika sectorului bancar constă în calitatea direcționării excesului dat, iar preocuparea sistemului de control financiar ar fi analiza calității procesului de creditare, a nivelului riscului de credit la care se expun băncile în situația în care oferta de creditare din partea băncilor este una semnificativ mai mare comparativ cu cererea clienților.

Cedarea creditării persoanelor fizice în favoarea activității de creditare ne bancară. Pe parcursul ultimilor ani, creditarea persoanelor fizice, care, la moment, este practic singurul segment în creștere din portofoliul băncilor [6, p. 99], resimte o concurență tot mai accentuată (fig. 2), care este în proces de a fi pierdută de sectorul bancar în favoarea activității de microfinanțare [3, p. 155].

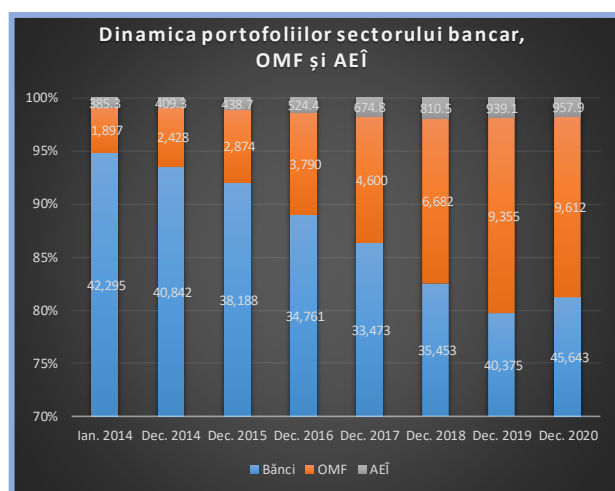

Fig. 2: Dinamica portofoliilor de credite (împrumuturi acordate) ale sectorului bancar, OMF și AEÎ, pe parcursul perioadei 2014-2020

Sursa: elaborat de autor, în baza [12].

Odată cu (a) resimțirea efectelor crizei din sectorul bancar începând cu noiembrie 2014 și (b) reorientarea lichidităților de către sectorul bancar spre investiții în HVS în detrimentul activității de creditare, procesul de acordare a creditelor de consum persoanelor fizice a fost „parțial pierdut” de către bănci în favoarea OMF, care au început să fructifice agresiv activitatea dată (la acel moment, „parțial negată” de sectorul bancar), astfel că, la finele anului 2020, sectorul OMF a reușit triplarea portofoliului comparativ cu 2014.

La acest capitol, provocarea sectorului bancar constă în identificarea de soluții, sau produse alternative și concurențiale activității OMF, în cazul în care se dorește menținerea în portofoliului său a activității de creditare a consumului și procurare a imobilului de către persoanele fizice.

În același timp, odată cu „pierderea” activității de creditare a consumului și a procurării imobilelor de către persoanele fizice în favoarea OMF, riscurile asociate acestui tip de creditare migrează din sectorul bancar către sectorul OMF, care, fiind unul mult mai lejer reglementat și supravegheat, devine un segment cu riscul de credit semnificativ concentrat și puțin controlat, din care cauză autorul recomandă transmiterea sub jurisdicția BNM a activității de reglementare și supraveghere a activității de creditare nebancaară (OMF, activități de leasing și AEI). Totodată, autorul recomandă organizațiilor de creditare ne bancaară dezvoltarea sistemelor interne de control în măsura în care acestea să corespundă cerințelor calitative pe care le înaintază BNM băncilor pe de o parte, iar pe de altă parte, în vederea asigurării unei funcționalități optime.

Al doilea capitol cu titlul „*Analiza aspectelor metodologico-practice privind supravegherea sectorului bancar și eficiența controlului financiar*” este axat pe analiza dezvoltării cadrului de supraveghere a sectorului bancar al RM și a studiului în ce măsură sistemul de control financiar a făcut față crizelor din sectorul bancar autohton.

Principiile Basel I au devenit o realitate fără de care este imposibil de imaginat evoluția reglementării sectorului bancar din Moldova. Acestea fiind implementate în sectorul bancar autohton începând cu 1998, au servit ca și instrumente de reglementare exact 20 de ani, perioadă în care instrumentele de supraveghere a sectorului bancar autohton au fost modificate nesemnificativ. Obiectivul Basel, a fost de stabili norme prudențiale pentru a împiedica băncile de a lua decizii fără o asigurare corespunzătoare cu capitalul reglementat și, de fapt, acordul Basel I, s-a concentrat în mare parte anume asupra reglementării prudențiale a riscului de credit, care și era problema centrală reglementată prin calculul suficienței capitalului ponderat la risc. [4, p. 2]

În ciuda aporturilor sale, metodologia dezvoltată în cadrul acordului Basel I a fost rapid criticată, fiind considerată insuficientă pentru a răspunde cerințelor piețelor financiare. În situația în care instrumentele financiare complexe (derivate) deveneau din ce în ce mai populare, Basel I, se axa pe cerințele față de capitalul reglementat ce lua în calcul doar a riscului de credit, fapt care a condiționat dezvoltarea acordului Basel II.

În iunie 2004, BIS a publicat „International Convergence of Capital Measurement and Capital standards: Revised Framework”. Acest cadru este cunoscut ca Acordul Basel II și se fundamentează pe trei piloni: (a) cerințele minime de capital, (b) procesul de supraveghere prudențială și (c) disciplina și transparența de piață. Deși mai mulți utilizatori ai informațiilor furnizate de sectorul bancar consideră că BNM a purces la implementarea Basel III „sărind peste” Basel II, în mare parte reprezintă o eroare deoarece pilonul I al acordului Basel III, are la bază cerințele Basel II.

La 30 iulie 2018, au intrat în vigoare un număr de nouă regulamente, ce reprezintă pachetul de regulamente elaborat de BNM aferent consolidării capacității în domeniul reglementării și supravegherii bancare în contextul transpunerii Directivei 2013/36/UE și Regulamentului 575/2013, prin care în UE a pus în aplicare cadrul internațional de reglementare Basel III, mai bine spus pilonul I din cadrul acordului Basel III. Noutatea adusă de Acordul Basel III comparativ cu metodologia prevăzută de Basel II, constă în (a) gradarea și divizarea capitalului reglementat (fondurile proprii); (b) creșterea cerințelor, în partea ce ține de suficiența fondurilor proprii; (c) introducerea a două categorii de amortizoare suplimentare, și anume a „Amortizorul de conservare a capitalului” și „Amortizorul anticiclic”; (d) introducerea concepției de capital anticiclic; (e) calculul efectului de levier financiar; (f) Introducerea unui nou normativ în cadrul lichidității curente – LCR; (g) majorarea cerințelor față de calitatea capitalului și (h) reglementarea plăților către acționarii băncii sub formă de dividende.

Analizând cele descrise mai sus conchidem că sistemul de reglementare și supraveghere autohton, este într-o continuă dezvoltare, fiind corelat cu tendințele internaționale, însă după

aproape cei trei decenii de independență, sectorul bancar a cunoscut mai multe șocuri și crize, cauzate atât de factorii endogeni cât și exogeni. Totodată, un lucru nu poate fi omis și anume, la moment sectorul bancar autohton e compus din 11 bănci, iar în acest timp au fost lichidate sau a fost inițiată procedura de lichidare a 17 bănci, ceea ce instantaneu ne conduce spre întrebarea pe cât de eficient este sistemul de control financiar în acest caz. Respectiv apare problema analizei acestor crize, căci lichidarea oricărei bănci, produce un șoc cât sectorului bancar, atât și populației sau businessului.

În literatura de specialitate, se întâlnesc diferite teorii privind evoluția crizei în cadrul unei entități, însă cele mai frecvent utilizate de către firmele cu renume în consulting financiar și de gestiune anti-criză, sunt cele ale economiștilor germani U. Kristec și D. Muller, potrivit cărora, în momentul în care banca ajunge în faza crizei accentuate de lichiditate, probabilitatea ieșirii ei din criză este minimă.

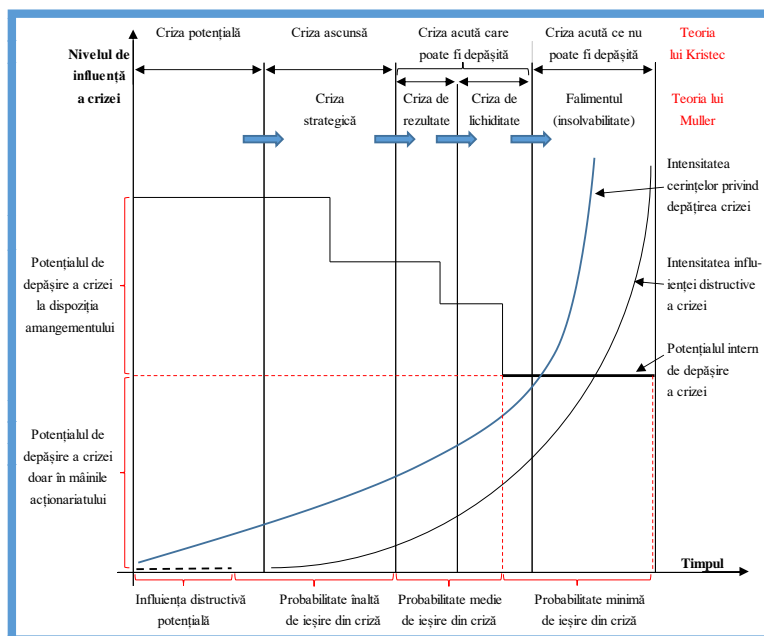

Fig. 3: Etapele și evoluția crizei financiare, având la bază teoriile lui Kristec și Muller
Sursa: elaborat de autor în baza sursei [10, p. 36]

La acest capitol, autorul a abordat problema eficienței soluționării crizelor din sectorul bancar autohton, prin prisma momentului intervenției BNM în soluționarea acestora (Fig. 4), astfel că de către autor a fost demonstrată ipoteză conform căreia reușita soluționării crizelor depinde în mare parte de:

- (a) momentului intervenției BNM în soluționarea crizelor;
- (b) etapa crizei unde BNM a intervenit, și
- (c) instrumentele cu care s-a intervenit.

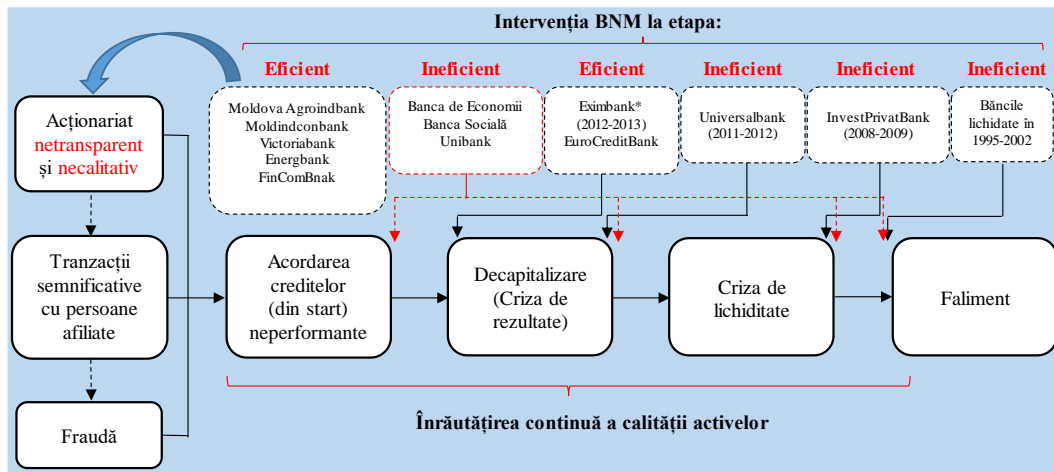

Fig. 4: Evoluția intervenției BNM în crizele din sectorul bancar autohton, și eficiența acesteia

Sursa: elaborat de autor

Analiza eficienței intervențiilor BNM în soluționarea crizelor financiare din sectorul bancar autohton, a demonstrat că o intervenție poate avea succes doar în cazul în care se intervine cel târziu la începutul crizei de rezultate / decapitalizare, iar nivelul optim al intervenției fiind desigur punerea în aplicare a diferitor măsuri în vederea asigurării transparenței acționariatului băncilor și îmbunătățirii calității acestuia.

În altă ordine de idei, autorul lucrării consideră că probabilitatea apariției unei crize financiare profunde în bănci, depinde în mare parte de eficiența sistemului de control intern, care este anume instrumentul care conferă atât acționarilor cât și deponenților siguranță în buna funcționare a băncii și continuitatea activității acesteia. Dacă e să analizăm totalitatea băncilor lichidate din cadrul sistemului bancar autohton, atunci cu siguranță putem afirma că falimentul acestora în mare parte este rezultatul unui sistem de control intern ineficient, sau chiar insuficient dezvoltat, deoarece scopul principal al acestuia este anume prevenirea situațiilor de criză prin analiza, alertarea timpurie și gestiunea riscurilor semnificative ale băncii.

În vederea fundamentării celor enunțate mai sus, autorul lucrării, a analizat mai multe metodologii de rating pentru aprecierea și evaluarea generală a riscurilor specifice activității bancare utilizate în practica bancară internațională și care ar putea fi utilizate în calitate de sisteme de alertă timpurie în cadrul sistemului de control financiar. În acest sens a fost analizat modelul Agheev (Federația Rusă), modelul Creditului Comercial Francez (Franța) și modelul Blundell-Wignall (SUA), iar rezultatele obținute au condus autorul la concluzia că modelele date nu demonstrează o capacitate de a prognoza apariția crizei în băncile din sectorul bancar autohton. Cauzele imposibilității aplicării modelelor date sunt:

- (a) faptul că acestea au fost elaborate utilizând statisticile altor țări / regiuni;

- (b) diferențelor esențiale dintre economia RM și a țărilor înalt dezvoltate, pentru care au fost elaborate aceste metode;
- (c) diferențe majore în mediile investiționale, financiare și fiscale;
- (d) structura diferită a riscurilor la care sunt expuse băncile,
- (e) și nu în ultimul rând diferențe semnificative între politicile contabile și cadrul de raportare.

Ineficiența utilizării unor modele elaborate pentru alte țări, în calitate de sistem de alertă timpurie și necesitatea dezvoltării instrumentelor controlului financiar, a condiționat dezvoltarea de către autor în capitolul următor, a unui nou model de previziune și diagnostic a stărilor de dificultate în băncile din RM, care ar putea fi utilizat în calitate de sistem de alertă preventivă.

În capitolul trei al tezei cu titlul „*Asigurarea stabilității sectorului bancar din Republica Moldova prin modernizarea tehnicilor de control financiar*” autorul a dezvoltat un model de previziune și diagnostic a stărilor de dificultate în băncile din RM, utilizând metoda analizei discriminante multiple, care este una din metodele de investigare a stării de bonitate a unei entități, cu scopul de a prezice starea de criză a acesteia [9, p. 5]. Aplicarea metodei date, presupune analiza sectorului bancar analizat în două grupe distincte:

- (a) primul grup, format din băncile care nu au înregistrat dificultăți financiare profunde (în continuare grupul „A”) și
- (b) restul băncilor, ce au înregistrat dificultăți financiare profunde (grupul „B”).

După aplicarea analizei discriminatorii, pentru fiecare bancă obținem un scor Z , în funcție de ansamblul ratelor, care caracterizează starea de sănătate a băncilor și ne permite să distingem băncile sănătoase de cele falimentare [7, p. 15]. Scorul Z atribuit fiecărei bănci se stabilește printr-o funcție lineară de tipul:

$$Z = a_1 X_1 + a_2 X_2 + a_3 X_3 + \dots + a_n X_n \quad (1)$$

unde: X_i exprimă variabile independente corespunzând diferitelor rate introduse în model, iar a_i – coeficienți de discriminare.

Cu alte cuvinte, X_i sunt variabilele care fac discriminarea (deosebirea) între grupul A și B, iar a_i sunt coeficienții care demonstrează în ce măsură X_i face discriminarea dintre aceste grupe.

Coeficienții de discriminare a_i sunt compuși de analiza discriminantă, în timp ce, X_i reprezintă valorile efective ale ratei financiare sau prudentiale, pentru fiecare bancă (Fig. 5).

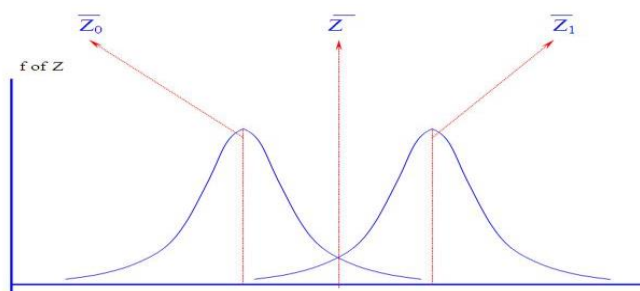

Fig. 5. Analiza discriminantă pentru 2 grupe,
Sursa: [9. p. 11]

unde \bar{Z}_0, \bar{Z}_1 sunt așa-numitele centroide – mediile scorurilor discriminante pentru fiecare grupă.

Dacă e să analizăm cele mai cunoscute modele de previziune a riscului de faliment, bazate pe analiza statistică multifactorială, acestea sunt:

Indicator /model	Modele pentru societăți financiare		Industrie
	Modelul Centralei Bilanțurilor din Banca Franței	Modelul Creditului Comercial Francez	Modelul Agheev
Funcția Z	$Z = -1.255 r_1 + 2.003 r_2 - 0.824 r_3 + 5.221 r_4 - 0.689 r_5 - 1.164 r_6 + 0.706 r_7 + 1.408 r_8 - 85.5$	$Z = 6.47 - 9 r_1 - 1.1 r_2$	$PD = 5.46 + 0,00187 X_1 + 0,0726 X_2 - 1,578 X_3 - 0,931 X_4 - 0,614 X_5 - 0,0122 X_6 - 1,551 X_7 - 3,493 X_8 - 2,851 X_9$
Variabilele X_i	$X_1 = \text{Rez.brut operaț} / TD$ $X_2 = CP/TP$ $X_3 = (\text{Disp} + \text{Plasări}) / TA$ $X_4 = \text{Ch.dob} / \text{Venit dob.}$ $X_5 = \text{Ch.pers.} / \text{Venit net dob.}$ $X_6 = CP/TA$ $X_7 = \text{Rez.brut operaț} / TA$ $X_8 = \text{Nec.Fond Rul.} / \text{Venit.dob.}$	$r_1 = \text{Ch.dob.} / \text{Rez brut operaț};$ $r_2 = (\text{resurse atr} + \text{dob.calc}) / CP$	$X_1 = \text{spread CDS}$ $X_2 = \text{CNT} / \text{Cap. propriu}$ $X_3 = \text{ponderea act. generat.}$ $X_4 = (\text{Cred.} + \text{Depoz.}) / \text{Act Net}$ $X_5 = \text{Profit Net} / \text{Active Nete}$ $X_6 = (\text{Cred.} + \text{Depoz.}) / \text{Cap.Pr.}$ $X_7 = \text{Oblig.emise} / \text{Total dator}$ $X_8 = \text{Pond. Acț statului}$ $X_9 = \text{Pond. Acț nerezidenților}$
Pragul de siguranță	$Z < -1.8575$ – zonă de faliment $Z < -0.25$ – zonă de dificultate $-0.25 < Z < 0.125$ – zonă de incertitudine $Z > 0.125$ – zona favorabilă	$Z < 0$ – zona cu deficiențe $Z > 0$ – zona favorabilă	PD reprezintă probabilitatea de default, calculat în mărime relativă (%). Respectiv, cu cât mărimea PD este mai mare, cu atât riscul de default este mai mare.

Procesul de elaborare a modelului de prognoză a crizei economice în bănci utilizând metoda analizei discriminante multifactoriale (MDA) a inclus următoarele etape:

1. Identificarea și clasificarea băncilor în una din cele două grupe.
2. Determinarea sistemului de indicatori, care caracterizează cel mai reprezentativ situația financiară a băncilor;
3. Sistematizarea datelor inițiale care vor fi utilizate la elaborarea modelului;
4. Calcularea și aprecierea indicatorilor incluși pentru toate băncile selectate;
5. Construirea funcției discriminante și identificarea valorilor acesteia;
6. Aprecierea statistică a parametrilor funcției discriminatorii.

Identificarea și clasificarea băncilor, sau identificarea eșantioanelor. Datorită faptului că sectorul bancar al RM este compus dintr-un număr restrâns de bănci, acestea au fost divizate în

două grupe. Prima grupă (grupa „A”) este cea a băncilor sănătoase, care activează cu succes și în prezent, iar a doua grupă, este cea a băncilor aflate în dificultate – sunt bănci care înregistrat crize economice profunde sau care deja au falimentat pe parcursul ultimilor 10 ani (BC Universalbank SA, BC Investprivatbank SA, Banca Socială SA, BC Unibank SA și Banca de Economii SA).

Datele care au stat la baza analizei, au fost colectate aproximativ din aceeași perioadă pentru ambele grupe de bănci, fiind preluate din rapoartele financiare și prudențiale ale acestora pentru trei ani de gestiune până la înregistrarea crizei în bănci.

Sistemul indicatorilor. Pentru evaluarea stării de sănătate a băncilor, de către autor au fost selectați 29 indicatori (financiari, prudențiali și micști), ce au servit drept variabile pentru elaborarea modelului discriminant, luând în calcul relevanța acestora în aprecierea stării economico-financiare a unei băncii. Indicatorii au fost clasificați în șase categorii: de rentabilitate, suficiența capitalului reglementat, solvabilitate, lichiditate, calitatea activelor și cash-flow.

La elaborarea modelului discriminant, autorul a utilizat pachetul de programe „Statistica”.

Elaborarea modelului. Primul pas la elaborarea modelului a fost calcularea celor 29 indicatori, după care cu ajutorul pachetului de programe „Statistica”, s-au identificat indicatorii care au cea mai mare putere de discriminare a celor două grupe de bănci.

În cadrul secțiunii „Lichiditate”, cea mai mare diferență între mediile grupelor de bănci o face indicatorul Lichidității curente (Principiul II al lichidității), care pentru băncile sănătoase, este de 37.25%, în timp ce pentru cele aflate în dificultate, valoarea acestui indicator fiind de 9.56%.

Datorită faptului că deviația standard a indicatorului dat este foarte mică, câmpurile valorilor indicatorului pentru cele 2 grupe de bănci nu se intercalează (Fig. 6). Datorită acestui fapt, autorul a conchis că indicatorul dat face o bună discriminare între cele 2 grupe de bănci.

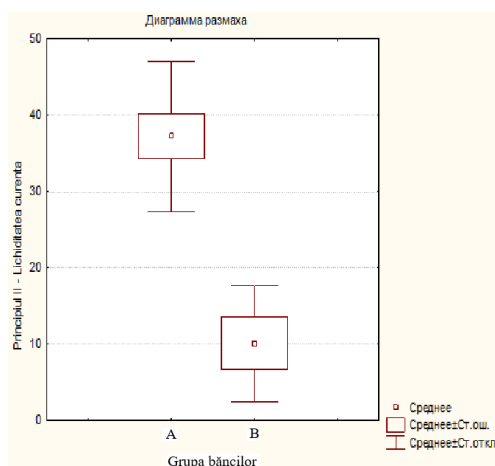

Fig. 6. Distribuția valorilor Lichidității curente pentru cele două grupe de bănci.

Sursa: Elaborat de autor (prezentat în pachetul de programe Statistica).

În cadrul secțiunii „Rentabilitate”, media ratei marjei brute a dobânzii, de asemenea, face o diferențiere înaltă între cele două grupe de bănci, în același timp, deviația standard fiind destul

de redusă, ceea ce denotă că anume acest indicator face diferența destul de semnificativă între grupele de bănci sănătoase și cele aflate în dificultate (a se vedea Fig. 7), lucru care va putea fi confirmat ulterior la elaborarea modelului discriminant.

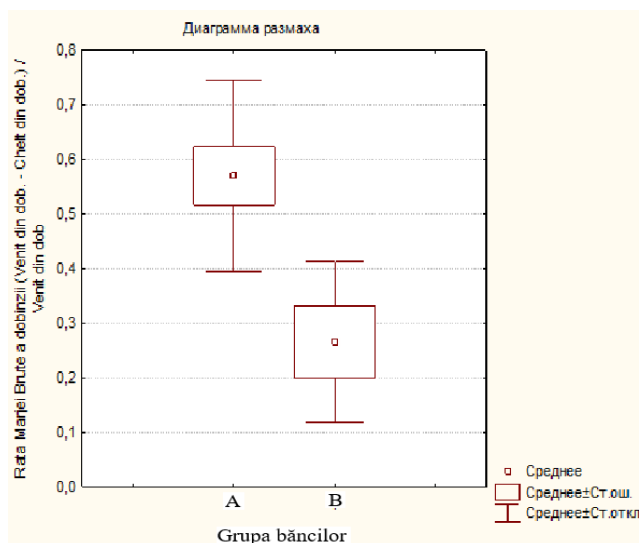

Fig. 7: Distribuția valorilor ratei marjei brute a dobânzii pentru cele două grupe de bănci.
Sursa: Elaborat de autor (prezentat în pachetul de programe Statistica).

În cadrul secțiunii „Indicatorii privind calitatea activelor”, pe parcursul perioadei de timp analizat (trei ani până la faliment), singurul indicator din această grupă de indicatori care a demonstrat o înrăutățire continuă este indicatorul „ponderea creditelor neperformante” (Fig. 8).

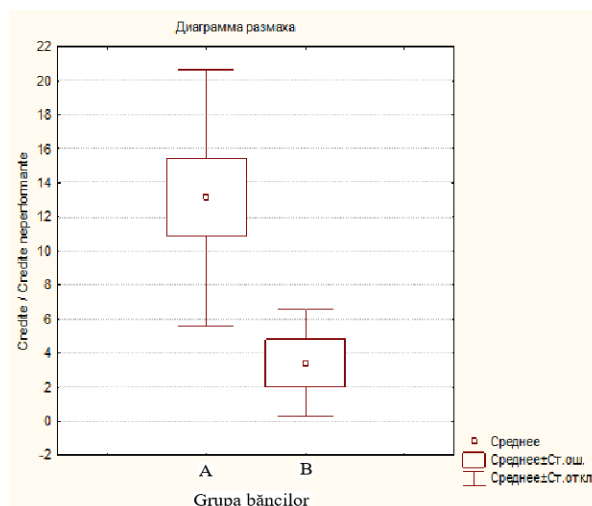

Fig. 8: Distribuția valorilor indicatorului „Credite/credite neperformante” pentru cele două grupe de bănci.
Sursa: Elaborat de autor (prezentat în pachetul de programe Statistica).

Efectul acestuia a fost analizat prin prisma indicatorului „Credite/credite neperformante” care este inversul indicatorului ponderii creditelor neperformante sau $Pondere\ creditelor\ neperformante \times \frac{1}{n}$, inversat pentru a nu admite compensarea reciprocă a efectului variabilelor modelului. Analizând dinamica acestui indicator, observăm că o dată cu

apropierea crizei, valoarea medie a acestuia se micșorează constant, făcând o discriminare evidentă comparativ cu valoarea medie calculată pentru grupa băncilor sănătoase, ceea ce este un indiciu că acesta este un indicator care face o discriminare bună între cele două grupe de bănci, și respectiv, indică că utilizarea acestuia este obligatorie în aprecierea riscului de faliment al băncii.

După calculul celor 29 indicatori pentru ambele grupe de bănci și sistematizarea variabilelor, s-a elaborat modelul discriminant în vederea prognozei crizei la bănci, efectuând (a) urmărirea semnificației statistice a diferitelor funcții discriminante, (b) evaluarea corelației și covariației dintre variabilele selectate, (c) aprecierea preciziei predicției modelelor discriminante formate și (c) Alegerea modelului optim în baza aprecierilor autorului.

Rezultatul elaborării modelului. Din lista inițială de 29 de indicatori financiari, prudențiali și micști, după un număr semnificativ de iterații, cu ajutorul pachetului de programe Statistica au fost selectate variabile care au demonstrat cea mai bună discriminare dintre cele două grupe de bănci în vederea prognozei crizei financiare. Ca rezultat, acestea au alcătuit următorul model:

$$Z = 5.11 - 0.08 X_1 - 3.83 X_2 - 0.1 X_3 \quad (2)$$

Unde:

$$X_1 - \text{exprimă Lichiditatea curentă (Principiul II al lichidității)} = \frac{\text{Active lichide}}{\text{Total active}} \times 100 (\%), \quad (3)$$

$$X_2 - \text{rata marjei brute a dobânzii} = \frac{\text{Venituri din dobânzi} - \text{cheltuieli cu dobânzile}}{\text{Venituri din dobânzi}}, \quad (4)$$

$$X_3 = \frac{1}{\text{Ponderele creditelor neperformante}} \text{ sau } \frac{\text{Credite}}{\text{Credite neperformante}} \quad (5)$$

Modelul discriminant de mai sus face o discriminare destul de bună între băncile sănătoase și cele aflate în dificultate, lucru care îl demonstrează indicatorul – „λ Wilks”, care este utilizat anume pentru a arăta semnificația statistică a puterii discriminării unui model de tip scorng.

Tabelul nr. 1. Variabilele modelului discriminant

	Lichiditatea curentă	Marja brută a dobânzii	$\frac{1}{\text{Ponderele cred. neperf.}}$
λ Wilks	0.324956	0.257335	0.257286
λ - parțială	0.557347	0.703804	0.703939
Mărimea – F (1, 10)	9.530560	5.050192	5.046943
p.(gr.lib)	0.009412	0.044215	0.044272
Gr. de încredere a lui p	0.990002	0.871529	0.863461
Gr. de tolerare a lui p	0.009998	0.128471	0.136539
Media Grupa A	37.25	0.57	13.16
Media Grupa B	9.56	0.27	3.42

Sursa: Elaborat de autor

Mărimea λ a modelului elaborat de autor (tabelul nr. 1) este de “0.18”, (F (3,12) = 18,086; p < ,0001) ce semnifică o puternică discriminare a modelului. Semnificația lamdei-Wilks a fost

verificată și prin intermediul testului χ^2 . Respectiv, ipoteza nulă care arată că $BSS = 0$, (BSS-suma pătratelor dintre grupe) și $\eta = 0$, este refuzată, ceea ce înseamnă că media dintre scorurile discriminante ale celor două grupe de bănci este mai mare decât eroarea de selecție.

După cum putem observa, indicatorul „Lichiditatea curentă” aduce cel mai mare aport în discriminarea dintre băncile sănătoase și cele cu dificultăți. A doua variabilă, după importanță, este Marja brută a dobânzii și respectiv, $\frac{1}{\text{Ponderea cred. neperf.}}$.

Clasificarea băncilor, scorul – Z. Modelul discriminant obținut arată că toți coeficienții ecuației sunt cu semnul minus (-). Ceea ce înseamnă că, cu cât scorul Z al băncii va fi mai mare, cu atât situația băncii va fi considerată mai gravă și, respectiv, riscul de faliment va fi mai mare, și invers, cu cât mărimea – Z este mai mică (negativă), cu atât banca este mai sănătoasă și, respectiv, riscul falimentului este scăzut.

Delimitarea câmpurilor mărimilor – Z. Analizând alte modele discriminante, observăm că nu e suficient elaborarea doar a modelului, însă pentru ca acesta să fie posibil de a fi utilizat, cercetătorii prezintă și interpretarea scorului Z, adică delimitarea câmpurilor mărimilor Z pentru a ști exact care este limita dintre stările analizate. În Fig. 9, este prezentată distribuția valorilor Z. Dacă e să analizăm repartizarea valorilor scorului Z, putem concluda că modelul alcătuit a făcut o discriminare puternică a băncilor din cele două grupe, separându-le detașat.

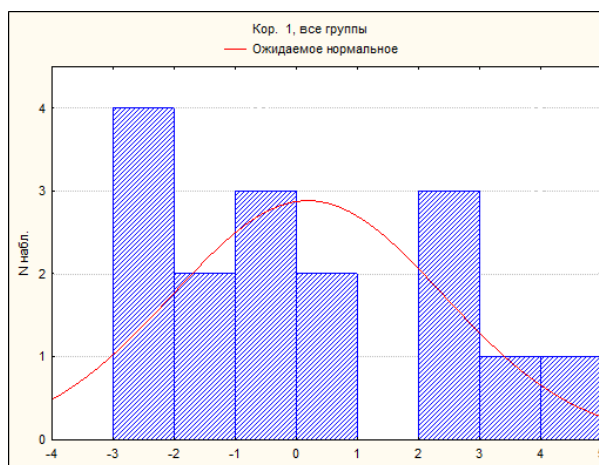

Fig. 9: Scorul - Z al întreprinderilor (a se analiza anexa nr. 18 și anexa nr. 19)
Sursa: Elaborat de autor, (prezentat în pachetul de programe Statistica)

Observăm clar că băncile sănătoase au un scor Z mai mic de 1, astfel determinându-se zona băncilor sănătoase, pe când toate băncile falimentare au un scor Z mai mare de 2 unități, care și este zona băncilor vulnerabile. Discriminarea este într-atât de puternică, încât zona care diferențiază cele două grupe este destul de mare, incluzând valorile Z de la 1 până la 2. Acest interval, reprezintă zona de incertitudine.

Testarea modelului. Pentru testarea acestuia vom analiza evoluția scorului Z în corelare cu situația de-facto pe parcursul a 6 ani post-model.

Tabelul nr. 2. Evoluția scorului Z, pe parcursul anilor 2015-2020

Băncile analizate	Evoluția scorului Z					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” SA	-0.06	-0.39	-1.26	-1.19	-0.94	-1.20
BC „COMERTBANK” SA	-1.59	-1.76	-1.57	-1.55	-1.46	-1.05
BC „EuroCreditBank” SA	-2.75	-1.82	-1.28	-1.39	-1.39	-1.62
BC „ENERGBANK” SA	-1.12	-1.63	-2.08	-2.31	-2.46	-3.40
BC „EXIMBANK” SA	-0.04	-0.72	-1.10	-2.67	-2.73	-2.13
„FinComBank” SA	-0.89	-0.53	-0.68	-0.84	-1.27	-2.18
BC „MOBIASBANCA – OTP Group SA	-1.28	-1.71	-1.60	-1.52	-1.38	-1.10
BC „Moldindconbank” SA	0.13	-0.35	-1.81	-2.06	-1.67	-2.34
BC „ProCredit Bank” SA	0.19	-0.18	-0.55	-0.54	-0.18	0.00
BCR Chișinău SA	-3.19	-3.64	-2.22	-1.94	-2.80	-2.69
BC „VICTORIABANK” SA	-0.57	-1.28	-2.60	-2.88	-2.56	-1.67

Sursa: Elaborat de autor

Analizând informațiile prezentate în tabelul nr. 2, observăm că pe parcursul perioadei 2014 - 2020, scorul Z a băncilor se îmbunătățește continuu. Această tendință se datorează în mare parte excesului de lichidități în bănci și calității marjei brute a dobânzii. Cu alte cuvinte, modelul discriminant elaborat, pe parcursul perioadei analizate indică că băncile analizate sunt însoțite de un risc minim de faliment. Totodată, dacă e să analizăm situația de-facto în cazul băncilor din tabel, atunci putem afirma că pe parcursul perioadei analizate, cele 11 bănci date mai sus, nu s-au ciocnit cu dificultăți semnificative de ordin economico-financiar, și respectiv putem conchide că rezultatul modelului în cazul dat prezintă un grad înalt de precizie.

Concluzii. Rezultatele obținute denotă că falimentul băncilor din RM poate fi previzionat, iar analiza discriminantă reprezintă un instrument puternic în acest sens, dând dovadă de o eficiență înaltă. Modelul discriminat propus de autor a demonstrat această soluție.

Tabelul nr. 3. Precizia modelului discriminant propus de autor

An - până la faliment	Probabilitatea
I - an	100.0%
II - ani	87.5%
III - ani	75.0%

Sursa: Elaborat de autor

După cum putem observa din tabelul nr. 3, cu ajutorul modelului propus de către autor, putem previziona falimentul băncilor cu o precizie semnificativă chiar și cu câțiva ani înainte de realizarea acestuia, perioadă în care conducerea băncii va dispune de timp ca să întreprindă măsuri suficiente în vederea evitării falimentului. Respectiv, autorul recomandă utilizarea modelului dat în calitate de sistem de alertă timpurie, ceea ar dezvolta gama instrumentelor controlului financiar.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea aspectelor problematice privind instrumentele și tehnicile de control financiar al băncii, precum și metodelor, formelor de control financiar în practica gestiunii financiare a băncii, dar și prevenirii situațiilor de criză este realizată prin investigarea diverselor surse bibliografice, actelor legislative și normative, precum și a modalității de organizare a controlului financiar în sistemul bancar autohton și în alte țări. Studiul realizat în teză a determinat următoarele concluzii și recomandări:

Concluzii:

1. Procesul de cercetare a aspectelor teoretice, metodologice și tehnicilor practice de control financiar în bănci, sistematizarea opiniilor cercetătorilor cât autohtoni atât și din alte țări a permis autorului de a identifica o viziune proprie asupra definiției conceptului de „*control financiar*”, conform căreia: „*Controlul financiar, în cazul activității băncilor, presupune analiza și monitorizarea activităților băncii utilizând diverse instrumente specifice acestuia, cu scopul de a asigura desfășurarea acestor activități în conformitate cu prevederile legale și cu cele trasate de management și de a corecta deviațiile negative de la aceste prevederi, ceea ce va conduce la realizarea sarcinii de prevenire a angajării de cheltuieli fără justificare economică și de asigurare a obținerii profitului optim prin mobilizarea minimă a resurselor*”, totodată, definiția de “control” sub un sens mai larg, autorul definește ca și fiind “*activitatea prin care are loc verificarea rezultatului scontat, cu etalonul său anterior prestabil*”.

2. Autorul tezei a constatat că, sistemul de control financiar eficient, este o condiție obligatorie în vederea dezvoltării sectorului bancar, anume prin aportul acestuia de a preîntâmpina crizele financiare în bănci, care și este una din condițiile de bază a sporirii securității sectorului bancar și a economiei țării. Totodată, în opinia autorului, instrumentele și practicile utilizate de subiecții sistemului de control financiar trebuie permanent îmbunătățite pentru a corespunde tendințelor de dezvoltare a activității bancare pe de o parte, iar pe de altă parte, de a conferi credibilitate băncilor și protecție deponenților.

3. Autorul a constatat că în condițiile actuale, în contextul asigurării unui control financiar eficient, activitatea de supraveghere impune o cerință importantă ce se bazează atât pe nivelul microprudențial și cel macroprudențial, acestea completându-se reciproc.

4. În vederea elucidării rolului controlului în bănci, autorul conform constatărilor obținute în teză a concluzionat, că controlul este unul eficient atunci, când acesta este de natură preventivă ca urmare a faptului că, formele de control posterior în majoritatea cazurilor sunt însoțite de o repulsie a angajaților implicați în procesele verificate. Subiecții sistemului de control extern, nu dispun de instrumente eficiente de natură preventivă, din care cauză autorul conchide că, cea mai

eficientă formă de control este anume formele controlul financiar preventiv realizat de subiecții sistemului de control intern.

5. Analizând sistemul de supraveghere și rezoluție, în partea ce ține de regimurile de intervenție în activitatea băncilor, autorul, bazându-se pe rezultatele cercetării a constatat, că sistemului de supraveghere și rezoluție poate fi caracterizat ca fiind eficient, analizând ponderea băncilor problematice resuscitate, iar sistemul de reglementare – analizând frecvența crizelor.

6. Examinarea expunerilor mai multor practicieni conform cărora, crizele financiare în bănci, pot fi preîntâmpinate, iar efectele negative ale acestora pot fi limitate și chiar eliminate prin aplicarea la timp a măsurilor de anticipare a situațiilor de criză, autorul a identificat că, atenția principală, trebuie acordată riscului de faliment a băncii și a suficienței capitalului reglementat.

7. În contextul evoluției acordurilor Basel, în partea ce ține de dezvoltarea cerințelor față de capitalul reglementat al băncilor (fondurilor proprii), autorul scoate în evidență importanța deținerii unui buffer suficient, ce a devenit unul dintre principalele instrumente ale reglementării bancare, având în vedere faptul că acesta oferă protecție în condiții economice nefavorabile sau de criză și reprezintă un mecanism eficient de prevenire și acoperire a riscurilor excesive.

8. Analizând cauzele crizelor sectorul bancar autohton, autorul a constatat că toate acestea au un catalizator comun – tranzacțiile în exces cu persoanele afiliate (deseori nedeclarate). În acest context, autorul a constatat, că aceste tranzacții în exces, duc la înrăutățirea continuă a calității activelor și generează criza de lichidități ca urmare a micșorării gradului de rambursabilitate a acestora, iar într-un final, fiind inevitabil falimentul băncii.

9. Rezultatele examinării crizei sectorului bancar din 2014 a dus la concluzia, că aceasta reprezintă un caz tipic când intervenția ineficientă a băncii centrale în administrarea unei crize din cadrul unei bănci autohtone, poate conduce spre o criză macroeconomică profundă, și respectiv spre un regres economic a țării.

10. În cadrul cercetării aspectelor de înrăutățire a calității portofoliului de creditare din sectorul bancar autohton, autorul tezei a constatat, că în mare parte înrăutățirea calității acestuia a fost influențată de intervențiile BNM în vederea administrării crizei, care într-un final a dus la descurajarea activității de creditare din țară și transformare a sectorului bancar din principalul creditor al economiei reale în creditorul statului. Deși dinamica recentă al portofoliului de credite, înregistrează o relansare, în opinia autorului, aceasta, cu regret are loc pe seama creditării sectorului de consum, ceea ce duce spre o înlocuire a creditelor investiționale din portofoliul băncilor cu credite de consum.

11. Examinarea provocărilor actuale ale sectorului bancar (cedarea creditării persoanelor fizice în favoarea OMF; concentrarea activelor în mâinile băncilor mari, și dezvoltarea

instrumentelor FinTech și transformarea digitală) au dus la concluzia autorului, că acestea trebuie luate în calcul de către bănci, în cazul în care băncile planifică să supraviețuiască pe piața bancară clasică și să înregistreze în continuare o dezvoltare calitativă.

12. Analiza evoluției scorului Z, în cadrul modelului elaborat de autor, ce caracterizează nivelul riscului de faliment a băncii, autorul a constatat, că pe parcursul perioadei 2015 - 2020, acesta se îmbunătățește continuu, datorită excesului de lichidități în bănci și calității marjei brute a dobânzii, care sunt indicatorii cu corelarea cea mai puternică în cadrul modelului elaborat de autorul tezei. Totodată, prin aplicarea modelului dat, autorul a constatat, că băncile sunt însoțite de un risc minim de faliment, iar în dinamică se constată o îmbunătățire a scorului datorită micșorării activelor ponderate la risc ale băncilor, care este rezultatul închistării procesului de creditare din țară.

13. Totodată, evoluția scorului Z demonstrează, că sectorul bancar autohton, dispune un nivel suficient de lichidități și a capitalului reglementat, ceea ce indică asupra capacității băncilor de a absorbi eventualele șocuri și de a îndeplini obligațiile pe termen scurt și lung, care este un element important în menținerea stabilității și securității sectorului bancar.

14. Rezultatele implementării modelului, au demonstrat că acesta reprezintă un instrument puternic de diagnostic și prognoză a crizelor financiare în băncile din sectorul bancar autohton.

Principala problemă științifică soluționată în domeniul cercetat de autor, constă în evaluarea riscului de apariție a crizei financiare și implementarea instrumentelor moderne în cadrul controlului financiar din sectorul bancar autohton, aplicarea tehnicilor elaborate de autor de evaluare a riscurilor ce amenință direct sau indirect rezultatele și poziția financiară a băncii; implementarea modelului Z scor bazat pe metoda analizei discriminante, elaborat de autor în vederea diagnosticării și prevenirii crizei financiare în bancă, la o etapă incipientă.

Soluționarea acestei probleme științifice majore a condus autorul investigațiilor prezentate în lucrarea dată, la formularea următoarelor **recomandări**:

1. În vederea aprofundării și dezvoltării conceptului de control financiar în bancă, autorul propune o nouă definiție a acestuia, și anume: „*Controlul financiar, în cazul activității băncilor, presupune analiza și monitorizarea activităților băncii utilizând diverse instrumente specifice acestuia, cu scopul de a asigura desfășurarea acestor activități în conformitate cu prevederile legale și cu cele trasate de management și de a corecta deviațiile negative de la aceste prevederi, ceea ce va conduce la realizarea sarcinii de prevenire a angajării de cheltuieli fără justificare economică și de asigurare a obținerii profitului optim prin mobilizarea minimă a resurselor*”, totodată, definiția de “control” sub un sens mai larg, autorul definește ca și fiind “*activitatea prin care are loc verificarea rezultatului scontat, cu etalonul său anterior prestabilit*”, iar dacă să

privim definiția de “control” sub un sens mai larg, atunci autorul definește activitatea de control ca și fiind “*activitatea prin care are loc verificarea rezultatului scontat, cu etalonul său anterior prestabilit*”. Aprofundarea conceptului de control financiar în bancă de către autorul tezei are scop de a evidenția importanța acestuia în activitatea sectorului bancar autohton.

2. În scopul îmbunătățirii în continuare a politicii de capitalizare a sectorului bancar, autorul propune implementarea unei politici restrictive de distribuire a dividendelor pe un termen de cel puțin 3 ani, pentru a face față unor potențiale șocuri, în contextul implementării Basel IV care presupune cerințe dure față de suficiența capitalului.

3. Perfecționarea aspectelor de analiză permanentă a evoluției principalelor direcții de dezvoltare a activității bancare clasice, a businessului bancar alternativ și a măsurilor recomandate de autorul cercetării, în special evoluția instrumentelor FinTech, în vederea dezvoltării unor businessuri mixte și respectiv asigurarea continuității evoluției activității bancare autohtone.

4. Ajustarea modului de dezvăluire a informațiilor aferente controlului financiar în sectorul bancar conform criteriilor propuse de autorul tezei, va aduce plus-valoare utilizatorilor în vederea cunoașterii riscurilor ce amenință activitatea băncilor autohtone.

5. În vederea minimizării sau absorbției șocurilor în sectorul bancar autohton, autorul tezei a propus îmbunătățirea în continuare a cadrului de reglementate a activității bancare prin implementarea măsurilor privind (a) tranzacțiile cu persoanele afiliate și relațiilor de afiliere care în mare parte au fost ascunse sau nedeclarate, (b) reglementarea mai prudentă a expunerilor mari, datorită riscului semnificativ pe care acestea îl generează, (c) reglementarea transferurilor în favoarea rezidenților zonelor off-shore, prin metode eficiente de impunere a taxelor și impozitului reținut la sursa de plată, (d) reglementarea transparenței acționarilor, măsuri ce semnificativ îmbunătățesc climatul activității bancare.

6. În scopul asigurării unei creșteri durabile la nivel micro și macroeconomic, autorul a propus dezvoltarea portofoliului de credite al sectorului bancar pe seama creditelor investiționale.

7. În cadrul diagnosticului și prognozei crizei financiare a băncii, utilizarea modelului Z-scor bazat pe metoda analizei discriminante elaborat și implementat de autor în cadrul unor bănci, conduce la evaluarea riscului de faliment la o etapă incipientă și suficientă pentru managementul băncii pentru a implementa măsuri eficiente de redresare a situațiilor de criză.

Rezultatele prezentei cercetări constituie un aport semnificativ la dezvoltarea conceptului de control financiar în sectorul bancar și practicii evaluării și prognozării riscului apariției crizei financiare în băncii. Totodată aceste rezultate asigură obținerea unor informații veridice și credibile, necesare tuturor categoriilor de utilizatori, în scopul luării deciziilor la nivel micro și macroeconomic.

BIBLIOGRAFIE

1. BOSTAN I., Controlul financiar al afacerilor. București: Universul Juridic, 2010. 280 p.
2. PERCIUN R., CLICHICI D., Implicațiile guvernantei corporative deficiente asupra stabilității sectorului bancar al Republicii Moldova, [online], [accesat la 21.12.2018]. Disponibil: <http://ince.md/ro/noutci-i-evenimente/mese-rotunde/510-masa-rotund-istabilitatea-financiar-a-republicii-moldova-realitate-probleme-i-soluii.html>, 2015.
3. RAIETȚCHI E., Provocările actuale și perspectivele dezvoltării sistemului bancar autohton și regional, Conferința științifică internațională a tinerilor cercetători „Paradigme financiar – contabile în viziunea tinerilor cercetători, Ediția a II-a” din 30 noiembrie 2018, pag. 152 – 156, 0.45 c.a.;
4. RAIETȚCHI E., Evoluția principiilor Basel în contextul supravegherii bancare. Ediția a X-a a conferinței științifice internaționale „Prioritățile strategice de modernizare inovațională a economiei Republicii Moldova și politici de dezvoltare durabilă la nivel mondial” din 30 – 31 octombrie 2015, pag. 154 – 159, Chișinău: CEP USM, 0.28 c.a.;
5. SECRIERU A. Performanța supravegherii sistemului financiar: aspecte conceptuale și metodologice. În: Materialele conferinței științifice „25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”, Chișinău, Moldova, 23-24 septembrie 2016, p. 6-10.
6. ȘTEFANIUC O., Necesitatea stabilirii strategiilor pe domenii de activitate în cadrul băncii comerciale. În: Studia Universitatis (Seria Științe Exacte și Economice), Nr. 7(67) /2013 p. 99-106
7. ALTMAN E.I., Financial Rations, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy, , The Journal of Finance, Vol XXIII, September 1968, No. 4
8. ALTMAN E.I., Predicting financial distress of companies revisiting the Z-score and Zeta models, pp.5, 10-12, 27, [accesat la 20.11.2019]. Disponibil: <http://pages.stern.nyu.edu/~ealtman/Zscores.pdf>
9. FRIEL Charles M., Ph.D., Notes on Discriminant Analysis. Criminal Justice Center. Sam Houston State University, 2005.
10. БЫКОВ А.А., БЕЛЯЦКАЯ Т.Н. Антикризисный менеджмент: Учеб. пособие для слушателей программы Master of Business Administration / А.А. Быков, Т.Н. Беляцкая. Минск, Изд. Центр БГУ, 2003, 256 с., p. 36
11. <http://www.bnm.md/> (vizitat în 2016 - 2021).
12. <http://www.cnpf.md/> (vizitat în 2016 - 2021).

LISTA PUBLICAȚILOR ȘTIINȚIFICE ALE AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste din Registrul Național al revistelor de profil, cu indicarea categoriei

- (1) Elaborarea modelului discriminant de diagnostic și prognoză a stărilor de dificultate financiară în activitatea băncilor autohtone. În: Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Științe exacte și economice”, categoria B, nr. 7 (127), ISSN 1857-2073, ISSN online 2345-1033, Chișinău, 2019, pp. 35-46, 0,82 c.a.
- (2) Analiza calității indicatorilor prudențiali și financiari în vederea evaluării stării de dificultate financiară a băncilor autohtone. În: Intellectus, categoria C, nr. 3-4, 2019, ISSN 1810-7079, Chișinău, 2019, pp. 86-92, 0,58 c.a.
- (3) Analiza intervențiilor Băncii Naționale a Moldovei în soluționarea crizelor financiare din sectorul bancar autohton. In: Administrarea publică, categoria B, nr. 4 (104), 2019, ISSN 1813-8489, Chișinău, 2019, pp. 150-156, 0,38 c.a.

Articole în lucrările conferințelor științifice internaționale

- (4) Cerințele față de capital în contextul implementării acordului BASEL III și importanța acestora ca instrumente de supraveghere a activității băncilor. În: Conferința Științifică Internațională „Paradigme moderne în dezvoltarea economiei naționale și mondiale”, 2-3 noiembrie 2018, USM, Chișinău: CEP USM, 2018, pp. 155-161, 0,52 c.a.
- (5) Provocările actuale și perspectivele dezvoltării sectorului bancar autohton și regional. În: Conferința Științifică Internațională a Tinerilor Cercetători "Paradigme financiar-contabile în viziunea tinerilor cercetători", ed. a 2-a, 30 noiembrie 2018, Chișinău: CEP USM, 2018, pp. 152-156, 0,45 c.a.
- (6) Abordări metodologice privind controlul financiar: paralele între controlul intern și alte concepte de control în instituțiile financiare. În: Paradigme financiar-contabile în viziunea tinerilor cercetători: Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 15 decembrie 2017, Chișinău: INCE, 2018, pag. 20-23, 0,31 c.a.
- (7) Controlul financiar – garanția sectorului financiar-bancar național. În: Ediția a XII-a a Conferinței Științifice Internaționale, 3-4 noiembrie 2017, Chișinău: CEP USM, 2017, pp. 182-185, 0,35 c.a.
- (8) Evoluția principiilor BASEL în contextul supravegherii bancare. În: Priorități strategice de modernizare inovațională a economiei Republicii Moldova și politici de dezvoltare durabilă la nivel mondial: Ediția a X-a a Conferinței Științifice Internaționale, USM, 30-31 octombrie 2015, Chișinău: CEP USM, 2015, pp. 154-159, 0,28 c.a.
- (9) Unele aspecte privind formarea deprecierii creditelor în cadrul băncilor comerciale din Republica Moldova. În: Ediția a IX-a a Conferinței Științifice Internaționale „Politici și mecanisme de inovare și dezvoltare a proceselor economico-financiare și sociale în plan național și internațional”, USM, 31 octombrie – 1 noiembrie 2014, Chișinău: CEP USM, 2014, pp. 336 - 339.
- (10) Unele aspecte privind evidența și formarea rezervelor în cadrul băncilor comerciale din Republica Moldova. În: Conferința Științifico-Practică Internațională „Competitivitatea

economiei naționale în contextul procesului de globalizare internațională”, USM, 2-3 noiembrie 2012, Chișinău: CEP USM, 2012.

- (11) Unele aspecte privind implementarea BASEL II în cadrul sectorului financiar-bancar din Republica Moldova. În: Aspecte economico-financiare și sociale ale economiei Republicii Moldova în contextul transformărilor sistemice și integrării în spațiul european: Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 26-27 noiembrie 2010, Chișinău: CEP USM, 2010.

ADNOTARE

RAIETCHI Eugeniu, „Perfecționarea sistemului de control financiar în cadrul băncilor comerciale din Republica Moldova”, teza de doctor în economie, specialitatea 522.01 Finanțe, Chișinău, 2021

Structura tezei: adnotare, introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 180 de surse, 19 tabele, 48 de figuri și 22 anexe. Cercetările efectuate sunt reflectate în 11 publicații științifice.

Cuvinte-cheie: control financiar, reglementare, supraveghere, criză, risc, activitate de creditare, diagnostic, prognozare, analiză discriminată multifactorială, instrumente FinTech, creștere economică.

Domeniul de cercetare: economie; controlul financiar al activității băncilor.

Scopul și obiectivele lucrării constau în dezvoltarea metodologică și practică a instrumentelor controlului financiar în bănci prin elaborarea unui nou model de diagnostic și previziune a stării de criză financiară, elaborarea și implementarea unor recomandări privind evitarea și/sau anticiparea situațiilor de criză în sectorul bancar din Republica Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în aprofundarea și dezvoltarea conceptului de control financiar al activității bancare; identificarea și sistematizarea problemelor generatoare de situații de criză financiară în sectorul bancar autohton și determinarea eficienței gestiunii acestora de către BNM; aprecierea condițiilor și a necesității capitalizării fondurilor proprii în sectorul bancar autohton, precum și argumentarea necesității consolidării în continuare a acestora prin prisma implementării Basel IV; cercetarea instrumentelor de reglementare și supraveghere bancară, în scopul intervenției în situațiile de criză; recomandări privind dezvoltarea sistemului de control financiar a băncilor, ca urmare a evoluției modelului de business bancar; elaborarea și implementarea modelului Z-scor, de diagnostic și previziune a crizei financiare pentru băncile autohtone, bazat pe metoda analizei discriminante.

Problematica științifică importantă soluționată în domeniul cercetat constă în diagnosticul și prognoza cu o exactitate înaltă a situațiilor de criză în sectorul bancar național prin aplicarea instrumentelor moderne de control financiar și implementarea unor noi mecanisme, care oferă diagnosticarea și previzionarea crizelor financiare încă de la faza incipientă a acestora, fapt ce va permite managementului să întreprindă din timp măsuri corective suficiente, aferente evenimentelor care amenință direct sau indirect activitatea băncii.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării sunt determinate de aprofundarea teoretică și metodologică în vederea dezvoltării controlului financiar în sectorul bancar; evaluarea dezvoltării instrumentelor de reglementare și supraveghere prin prisma evoluției acordurilor Basel; examinarea și completarea naturii factorilor de criză financiară și a circumstanțelor apariției acestora în sectorul bancar; argumentarea noilor abordări de prevenire a crizelor financiare în bănci, sau diminuare a riscului de apariție a acestora în sectorul bancar din Republica Moldova. Totodată, în vederea fundamentării celor descrise mai sus, autorul, a propus un nou model, bazat pe metoda analizei discriminante, în vederea diagnosticului și prognozei crizelor financiare în bănci.

Implementarea rezultatelor științifice: modelul de diagnostic și previziune a crizei financiare și unele recomandări elaborate de autor au fost acceptate pentru a fi implementate în câteva bănci din Republica Moldova, DLC și în compania internațională de audit BDO, drept dovadă fiind certificatele de implementare a rezultatelor științifice anexate la teza de doctorat.

АННОТАЦИЯ

РАЕЦКИЙ Евгений, «Совершенствование системы финансового контроля в коммерческих банках Республики Молдова», диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 522.01 Финансы, Кишинев, 2021 г.

Структура диссертации: аннотация, введение, 3 главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 180 источников, 19 таблицы, 48 рисунков и 22 приложений. Исследование отражено в 11 научных публикациях.

Ключевые слова: финансовый контроль, регулирование, кризисный надзор, риск, кредитная деятельность, диагностика, прогнозирование, дискриминантный многофакторный анализ, инструменты FinTech, экономический рост.

Область исследований: экономика; финансовый контроль за деятельностью банков.

Целью и задачами работы являются методологическое и практическое развитие инструментов финансового контроля в банках путем разработки новой модели диагностики и прогноза финансового кризиса, разработка и реализация рекомендаций по избеганию и/или прогнозированию кризисных ситуаций в банковском секторе Республики Молдова.

Новизна и научная оригинальность состоит в углублении и разработке концепции финансового контроля банковской деятельности; выявление и систематизация проблем, порождающих ситуации финансового кризиса в банковском секторе страны, и определение эффективности их управления НБМ; понимание условий и необходимости капитализации собственных средств в банковском секторе страны, а также обоснование необходимости дальнейшей консолидации посредством внедрения Basel IV; исследование инструментов банковского регулирования и надзора с целью вмешательства в кризисные ситуации; рекомендации по развитию системы финансового контроля банков, следуя эволюции модели банковского бизнеса; разработка и внедрение модели Z-скоринга, диагностики и прогнозирования финансового кризиса для банков страны на основе метода дискриминантного анализа.

Важная научная задача, решаемая в области исследований, заключается в диагностике и прогнозировании с высокой точностью кризисных ситуаций в отечественном банковском секторе путем применения современных инструментов финансового контроля и внедрения новых механизмов, которые предлагают диагностику и прогнозирование финансовых кризисов с их начальной фазы, что позволит руководству своевременно принять достаточные корректирующие меры, связанные с событиями, которые прямо или косвенно угрожают деятельности банка.

Теоретическая значимость и практическая ценность работы заключаются в теоретическом и методологическом углублении с целью развития финансового контроля в банковском секторе, в оценке развития регулирующих и надзорных инструментов посредством развития соглашений Basel; в изучении и уточнении характера факторов финансового кризиса и обстоятельств их возникновения в банковском секторе; а также в аргументации новых подходов к предотвращению финансовых кризисов в банках или уменьшению риска их возникновения в отечественном банковском секторе. В то же время, для обоснования, описанного выше, автором предложена новая модель, основанная на методе дискриминантного анализа, для диагностики и прогнозирования финансовых кризисов в банках.

Внедрение научных результатов: модель диагностики и прогнозирования финансового кризиса и некоторые рекомендации, разработанные автором, были приняты к внедрению в нескольких банках Республики Молдова, DLC и в международной аудиторской компании BDO, в качестве доказательства предоставлены сертификаты по внедрению научных результатов, которые приложены к докторской диссертации.

ANNOTATION

RAIETCHI Eugeniu, "Improving the Financial Control System in the Commercial Banks of the Republic of Moldova", the thesis for the PhD degree in economic sciences, specialization 522.01 Finance, Chisinau, 2021

Structure of the thesis: annotation, introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 180 sources, 19 tables, 48 figures and 22 annexes. The research is reflected in 11 scientific publications.

Key words: financial control, regulation, crisis supervision, risk, credit activity, diagnosis, forecasting, multifactorial discriminant analysis, FinTech instruments, economic growth.

Research field: economy; financial control of banks' activity.

The aim and objectives of the thesis are methodological and practical development of the financial control instruments in banks through the elaboration of a new model for the diagnosis and forecast of the financial crisis, elaboration and implementation of recommendations for avoiding and / or anticipating crisis situations in the banking sector of the Republic Moldova.

Scientific novelty and originality consists in deepening and developing the concept of financial control of the banking activity; identifying and systematizing the problems generating the financial crisis situations in the domestic banking sector and determining the efficiency of their management by the NBM; appreciation of the conditions and the need to capitalize own funds in the domestic banking sector, as well as to argue the need for further consolidation through the implementation of Basel IV; researching the instruments of banking regulation and supervision, in order to intervene in crisis situations; recommendations regarding the development of the financial control system of banks, following the evolution of the banking business model; elaboration and implementation of the Z-scoring, diagnostic and forecasting model of the financial crisis for domestic banks, based on the discriminant analysis method.

The important scientific problem solved in the researched field consists in the diagnosis and forecasting with high accuracy of the crisis situations in the domestic banking sector by applying the modern instruments of financial control and implementing new mechanisms, which offer the diagnosis and forecasting of the financial crises from their beginning phase, which will allow management in time to take sufficient corrective measures, related to events that directly or indirectly threaten the bank's activity.

The theoretical significance and applicative value of the work is determined by the deepening theory and methodology in order to develop the financial control in the banking sector, to evaluate the development of the regulatory and supervisory instruments through the evolution of the Basel agreements; examining and completing the nature of the financial crisis factors and the circumstances of their occurrence in the banking sector; to argue the new approaches to prevent financial crises in banks, or to reduce the risk of their emergence in the domestic banking sector. At the same time, in order to substantiate those described above, the author proposed a new model, based on the discriminant analysis method, in order to diagnose and predict financial crises in banks.

The implementation of the scientific results: the model for diagnosis and forecast of the financial crisis and some recommendations elaborated by the author were accepted for implementation in several banks in the Republic of Moldova, DLC and in the international auditing company BDO, as evidence being the certificates for the implementation of the scientific results, attached to the PhD thesis.

RAIETCHI EUGENIU

**PERFEȚIONAREA SISTEMULUI DE CONTROL
FINANCIAR ÎN CADRUL BĂNCILOR COMERCIALE DIN
REPUBLICA MOLDOVA**

SPECIALITATEA: 522.01. FINANȚE

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

Aprobat spre tipar: 24.06.2021
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar.: 2,1

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 50 ex.
Comanda nr. 212512

Tipografia „Artpoligraf” SRL
info@artpoligraf.md

